

УДК 37(063).973.202

DOI: 10.31376/2410-0897-2020-1-42-140-149

ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Луценко Олена Іванівна

асистентка кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: olena85lutsenko@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3705-8743

Гавриленко Тетяна Іванівна

учителька початкових класів I категорії
Глухівська загальноосвітня школа I–III ступенів № 3 Глухівської міської ради Сумської області
e-mail: zosh3nush@ukr.net

Кмець Алла Миколаївна

асистентка кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: khr.kmec@gmail.com

У статті проаналізовано особливості проєктно-дослідницької діяльності учнів початкових класів. Визначено, що є проблема організації активної пізнавальної діяльності учнів. Також наголошено на тому, що пріоритетом є формування у молодших школярів метапредметних результатів, які становлять універсальні навчальні дії: пізнавальні, регулятивні, комунікативні. Рівень засвоєння універсальних навчальних дій забезпечує значною мірою успішність навчання на наступних рівнях освіти. Проведене нами дослідження показало беззаперечну ефективність проєктно-дослідницької технології порівняно з традиційними методичними підходами до навчання. Таким чином, запит на ключові компетентності як результат освіти надає нового сенсу зазначеній педагогічній технології. Упровадження проєктної технології дає можливість учителю сформувати педагогічну ситуацію, в якій учень формулює мету й досягає її, задіюючи власні та зовнішні ресурси.

Ключові слова: проєкт, учні, початкова школа, технології, метод, метапредметні.

Постановка проблеми. У Національній доктрині освіти XXI ст. акцент зроблено на максимальному розвитку здібностей кожного учня, а також оволодіння ним на відповідних етапах освіти елементами творчої самореалізації. Таким чином, освіта відіграє визначальну роль у житті людини, оскільки є одним з найбільш важливих способів передавання суспільно-історичного знання. У процесі навчання людина не тільки здобуває різноманітні знання, вміння і навички, а й повинна отримати можливість для самореалізації, тобто проявити свої творчі здібності. Отже, призначення загальної освіти полягає, насамперед, у тому, щоб кожен, хто навчається, міг орієнтуватися у навколишньому світі й реалізовувати свій творчий потенціал. Ця обставина диктує необхідність пошуку нових освітніх технологій, що сприяють управлінню розвитком і саморозвитком творчого потенціалу учнів, а також підвищенню уваги до становлення школярів як творчих особистостей у період навчання в школі. У зв'язку з цим у сучасному світі активізувалася проблема організації активної пізнавальної діяльності учнів, що сприяє накопиченню в них творчого досвіду. Адже відомо, що знання стають надбанням людини тільки в тому випадку, якщо вони формуються у процесі активної самостійної роботи.

Школярі до моменту закінчення освітньої установи повинні не тільки володіти знаннями, затвердженими Державним освітнім стандартом, але й бути здатними до активної, самостійної діяльності, вміти вирішувати проблеми з позиції власного «Я», прогнозувати наслідки своєї діяльності, співпрацювати з іншими, нарощувати свої знання в різних галузях, гнучко адаптуватися в мінливих соціально-економічних умовах. Тому варто зазначити, що

пріоритетом стає формування у молодших школярів метапредметних результатів, що становлять універсальні навчальні дії: пізнавальні, регулятивні, комунікативні. Рівень засвоєння універсальних навчальних дій забезпечує значною мірою успішність навчання на наступних рівнях освіти. У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань розвитку сучасного освітнього процесу є його перехід від пасивного характеру до активного, тобто навчання і виховання активної особистості, здатної до продуктивних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах постійних динамічних змін соціуму ми відзначаємо тенденцію до зростання важливості засвоєння молодим поколінням не тільки певного обсягу знань з навчальних предметів, а й до набуття ними вмінь і навичок роботи з різноманітною навчальною та додатковою інформацією, що надходить з різних джерел. Нині у світі величезна роль відводиться освіті як гаранту становлення особистості у сфері суспільного розвитку. Домінантною метою такої освіти є формування суб'єкта освітнього процесу, здатного до творчого саморозвитку.

Доцільним засобом розвитку творчого потенціалу учня і його пізнавальної активності може бути застосування в освітньому процесі проектно-дослідницької технології. Пріоритетною в ній є саме пізнавальна активність учнів, яка дозволяє підготувати учня, здатного гнучко адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, самостійно здобувати необхідні знання, вміло застосовувати їх на практиці для вирішення виникаючих проблем. Така освітня технологія орієнтована на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову), яку вони виконують у відведений для цієї роботи час (від декількох хвилин уроку до декількох тижнів, а іноді й місяців). Історичний аспект методу проектів можна простежити в роботах П. П. Блонського, С. Т. Шацького, які розглядали його як навчання на активній діяльній основі. Можливість застосування методу проектів для підвищення пізнавальної активності учнів у освітньому процесі відображено в працях Е. С. Полат, І. Д. Чечель, Н. Ю. Пахомової. Різні аспекти проблеми розвитку пізнавальних інтересів учнів представлені в наукових роботах Л. С. Виготського [4, с. 85], Г. І. Щукіної, Б. Г. Ананьєва [1, с. 123–127], Т. І. Шамової.

Водночас проектна методика, або метод проектів, розглядається як педагогічна технологія, мета якої – спрямування учня на актуалізацію наявних у нього знань і набуття нових (часто шляхом самоосвіти) для активного залучення до проектно-діяльності в соціокультурному середовищі. На жаль, здійснені нами педагогічні спостереження та їх аналіз показали, що вчителі початкових класів допускають помилки в організації проектно-діяльності молодших школярів [2].

По-перше, вчителі «механічно» переносять технологію з основної та старшої школи у початкову, й молодші школярі начебто створюють дослідницькі проекти, в яких визначають мету та завдання, формулюють гіпотезу, що є неможливим по суті, оскільки у них ще не сформовані навички дослідницької діяльності. У результаті типові навчальні вміння порівнювати, узагальнювати набувають рангу дослідницьких умінь.

По-друге, деякі вчителі початкових класів дають назву «проект» таким видам діяльності, які не відповідають цьому поняттю. Наприклад, намалювати малюнок – проект, вивчив загадки, чи народні прикмети – проект. Неправильне розуміння вчителями терміна «проектна діяльність» та «проект» приводить до такого ж неправильного розуміння цих термінів у учнів.

Між тим сама проблема залучення учнів до проектно-діяльності з перших кроків у сучасній початковій школі є надзвичайно актуальною.

Водночас у педагогічній та методичній літературі нами не виявлено дослідження особливостей, умов і способів організації проектно-дослідницької діяльності учнів початкових класів, що забезпечують розвиток і реалізацію їхньої творчого потенціалу, особливо в навчанні з предметів природничого циклу, зокрема предмета «Я досліджую світ». Саме цей навчальний предмет, на нашу думку, має найбільший потенціал для використання в процесі навчання технології проектно-діяльності [8].

Суперечності та сформульована проблема визначили вибір теми дослідження: «Проектно-дослідницька технологія як засіб розвитку творчого потенціалу учнів початкових класів в освітній діяльності нової української школи»

Усе вищевикладене визначило **мету дослідження** в статті: виявити методичні умови розвитку творчого потенціалу учнів на основі використання в навчанні проектно-дослідницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інтересу до навчального предмета неможливий без активної пізнавальної діяльності учнів. Знання стають надбанням особистості тільки тоді, коли вони здобуваються в процесі самостійної пізнавальної діяльності. Якщо знання механічно передаються від вчителя до учня, то вони не стають переконаннями, будуть неміцними. Це пасивний метод передавання знань. У сучасних реаліях учитель перестав бути основним джерелом інформації для учнів, тому об'єктивно повинна збільшитися його роль в організації самостійного пізнання школярів. Зазвичай, для цього вчителі використовують такі прийоми залучення учнів до навчального процесу: створення проблемних ситуацій; нетрадиційні уроки; лекційно-семінарська форма вивчення окремих тем та ін. Підвищенню активної пізнавальної діяльності сприяє і використання в навчанні нетрадиційних форм перевірки знань учнів (реферати, тести різного ступеня складності з диференційованими завданнями, рецензування відповідей однокласників, біологічні диктанти, практичні завдання, заліки і т.д.). Ці форми перевірки знань дозволяють за короткий час виявити глибину знань учнів, ступінь засвоєння ними навчального матеріалу. Учителі приділяють велику увагу відновленню престижу експериментальних методів навчання: спостережень, дослідів, самоспостережень, практичних робіт та ін. Нарешті, все частіше вчителі стали застосовувати у своїй педагогічній діяльності метод проектів, що дозволяє об'єднати позитивні сторони всіх перерахованих вище форм, методів і прийомів засвоєння знань [10, с. 3].

За показниками активності просування учня в освіту можна простежити його розвиток. Наприклад, такими можуть бути визнані такі дії учня:

- 1) запитання, звернені до вчителя, які найбільше свідчать про пізнавальну активність школяра; самостійно поставлене запитання стимулює пошук, активне прагнення знайти першопричину;
- 2) прагнення за власним бажанням брати участь у діяльності, в обговоренні порушених на уроках питань, у доповненнях, у поправках відповідей товаришів, у бажанні висловити свою точку зору;
- 3) активне оперування набутим багажем знань і умінь;
- 4) прагнення поділитися з іншими новою, свіжою інформацією, яку почерпнув з різних джерел за межами навчання [9, с. 35–39].

В умовах навколишнього середовища, насичення інформацією і новими інформаційними технологіями об'єктивна реальність диктує необхідність зміни підготовки випускників шкіл до майбутньої соціалізації. При цьому ми не говоримо про засвоєння майбутніми випускниками більшого обсягу інформації, а про розвиток у школярів пошукових умінь з орієнтування в інформаційному потоці, навичок аналізу та вичленовування необхідної інформації, творчого мислення.

Нині термін «метод проектів» став активно замінюватися поняттями «проектна діяльність», «проектно-дослідницька діяльність», «проектне навчання», «технологія проектного навчання», ми використовуємо назву «проектно-дослідницька технологія».

Технологія навчання – це, з одного боку, сукупність методів і засобів обробки, уявлення, зміни і пред'явлення навчальної інформації, з іншого – це наука про способи впливу викладача на учнів у процесі навчання з використанням необхідних технічних або інформаційних засобів [10, с. 5]. Будь-яка технологія у своєму складі має структурні категорії навчання: мету, зміст, засоби педагогічної взаємодії, організацію навчального

процесу, учень – учитель, результат діяльності. Упорядкуванню роботи учнів і керівника проєкту допомагає планування проєктно-дослідницької роботи.

У своєму дослідженні ми виходили з припущення, що особливий тип активної діяльності учнів, а саме проєктно-дослідницька, допоможе проявити творчі здібності школярів у процесі виконання проєктно-дослідницьких робіт.

Особливе місце в проєктно-дослідницькій технології належить дослідницькій діяльності. За визначенням І. А. Зимньої і Е. А. Шашенкової, дослідницька діяльність – це «специфічна людська діяльність, яка регулюється свідомістю і активністю особистості, спрямована на задоволення пізнавальних, інтелектуальних потреб, продуктом якої є нове знання, отримане відповідно до поставленої мети і відповідно до об'єктивних законів і обставин, що визначають реальність і досяжність мети...» [3, с. 1–4].

А. І. Савенков, підкреслюючи, що у фундаменті дослідної поведінки лежить психічна потреба в пошуковій активності в умовах невизначеної ситуації, дає інше визначення: «Дослідницьку діяльність слід розглядати як особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, що породжується в результаті функціонування механізмів пошукової активності й будується на базі дослідної поведінки» [6, с. 123].

Вона логічно вміщує мотивувальні фактори (пошукову активність) дослідницької поведінки і механізми її здійснення. У їх ролі виступає дивергентне і конвергентне мислення [5].

А. Н. Подяков відносить дослідницьку діяльність до освітніх технологій, а також наголошує на можливості використання цієї діяльності для розвитку творчості учнів: «Цінність методу дослідницької діяльності як освітньої технології – у можливості формування розумових структур наукового типу, які передбачають самостійність мислення, його творчість і наукову рефлексію, а також здатність до дослідницького поведінки» [5].

Ряд авторів (В. В. Гузеєв, В. М. Давидов, Е. С. Полах, І. Д. Чечель) вважають проєктно-дослідницьку діяльність інноваційною освітньою технологією [8]. Так, визначаючи метод проєктів, Е. С. Полат вказує, що він є «технологією, що включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів» [6, с. 341].

Таким чином, усі перераховані вище визначення вказують на три ключові аспекти проєктно-дослідницької технології: 1) створення нового продукту, яким є проєктна робота; 2) активізація подальшої пізнавальної активності учнів і підвищення в них інтересу власне до навчальної діяльності; 3) розвиток творчого потенціалу школярів.

Найвідомішими розробками для діагностики творчого потенціалу особистості є тести творчого мислення Торренса, батарея креативних тестів, створена на основі тестів Гілфорда і адаптований варіант опитувальника креативності Джонсона. Усі вони спрямовані на оцінку і самооцінку характеристик творчої особистості. За Торренсом, креативність проявляється в умовах дефіциту знань; у процесі включення нової інформації в нові структури і зв'язки або пошуку нових рішень, а також їх перевірки; при узагальненні результатів [7]. Джонсон говорить про прояв креативності в несподіваній поведінці з позитивною опорою виконавця на самого себе, продуктивний акт, вчинений виконавцем спонтанно в певній обстановці соціальної взаємодії; при цьому процес доступний для спостереження [12, с. 167].

Ми можемо констатувати, що нині існує проблема оцінювання рівня креативності. Це пояснюється тим, що в сучасному суспільстві зростає потреба у фахівцях, здатних до творчої діяльності. Незважаючи на існування великої кількості різноманітних тестів, орієнтованих на вимір рівня розвитку уяви, асоціативного і критичного мислення, відчувається явний брак методик, що дозволяють перевірити рівень сформованості креативності.

Стоїть питання, що має бути об'єктом вивчення креативності. Зазвичай, таким критерієм є результат виконання завдання певного рівня складності. Ми припускаємо, що оцінити рівень розвитку креативності учнів можна в процесі проєктного навчання. З огляду на те, що в процесі проєктно-дослідницької діяльності творчий потенціал школярів

розвивається, то виходячи з результату такої активної пізнавальної діяльності учнів, можна оцінити і рівень розвитку креативності.

У літературі міститься велика кількість визначень поняття «проектування». Найбільш загальною є думка, що проектування – це процес створення проекту, прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкта, стану. Результатом проектно-дослідницької діяльності є проект [9, с. 56]. Ми пропонуємо використовувати в якості об'єкта вивчення креативності проектно-дослідницькі роботи учнів. При цьому креативність буде одним з обов'язкових критеріїв оцінювання проектно-дослідницьких робіт.

Якщо ж учитель застосовує тільки елементи проектно-дослідницької діяльності, наприклад, у вигляді роботи в групах, або хоче перевірити сформованість креативності у великої кількості учнів, то ми пропонуємо використовувати певні завдання для перевірки сформованості творчого потенціалу в школярів.

Завдання в цьому випадку будуть становити елементарні задачі з відомим, що застосовується на практиці, рішенням і перевірити, чи збігатиметься варіант учасника проектно-дослідницької діяльності з ним, або ж він придумав одне або кілька також можливих відповідей до цього завдання і проявить при цьому нестандартність свого творчого мислення.

У проектно-дослідницькій діяльності вирішуються відразу кілька завдань: розвиток навичок дослідницької діяльності учнів, їхньої творчості, стимулювання пізнавальної активності, поглиблене вивчення визначених розділів предмета, за яким виконується проект. Причому участь школярів у проектній діяльності стимулює розвиток їхньої взаємодії відразу в декількох напрямках (або на декількох рівнях розвитку): інформаційному (обмін інформацією), практичному (спільна дослідницька діяльність), емоційному (спільні переживання і враження) і етичному (норми взаємодії).

З огляду на всі особливості проектно-дослідницької роботи та специфіку різних форм психологічної діяльності ми можемо говорити про подібну послідовність у їх логіці. При цьому проектно-дослідницька діяльність школярів є однією з форм розвитку їх творчого потенціалу, отже, одним з критеріїв оцінювання результатів такого виду діяльності може бути креативність. Розвиток креативності в процесі використання проектно-дослідницького навчання також доводиться на прикладі рівнів активності учнів у процесі їхньої навчальної діяльності.

У нашому дослідженні ми спиралась на особливості предмету «Я досліджую світ» у 2 класі та методичні підходи до його вивчення.

1. У сучасній інтерпретації змісту навчального предмета, окрім знанневого, представлений і діяльнісний компонент, який вимагає формування в школярів універсальних навчальних умінь та навичок, зокрема проектування, дослідження, вміння працювати в колективі, усвідомлювати власну діяльність та оцінювати її, репрезентувати результати власної роботи. Тому використання проектно-дослідницької діяльності є обґрунтованим.

2. В основу використання проектно-дослідницької діяльності на уроках «Я досліджую світ» у 2 класі покладена ідея про спрямованість освітньої діяльності учнів на результат, якого вони досягають шляхом розв'язання практичної або теоретично значущої проблеми. Результати діяльності умовно можна визначити як зовнішні та внутрішні. Зовнішні можна побачити, усвідомити, застосувати в реальній практичній діяльності. Внутрішні – досвід учня, який накопичується й стає його компетентністю. Тому будь-який проект є одночасно й проектом педагога, й проектом учня, а не однієї зі сторін освітнього процесу.

3. Суб'єктом педагогічного проекту є вчитель як організатор учнівської проектно-дослідницької діяльності. У зв'язку з цим діяльність педагога фокусується на зміні учня в інтелектуальній та діяльнісно-практичній сферах. При цьому максимально враховуються особистісні інтереси та прагнення учнів. Вчитель цілеспрямовано змінює традиційну діяльність, стає головним учасником педагогічного проекту зі створення умов, що підвищують можливості

формування в учнів ключових компетентностей.

4. Суб'єктом учнівського проєкту є учень, який діє у межах проєкту педагога. При цьому мета учня та педагога у виконанні проєкту, особливо на початкових стадіях його виконання можуть не збігатися. Тому необхідно чітко формулювати мотивацію діяльності учнів. Основним змістом мотивації має бути задоволення пізнавальних потреб дитини, її самореалізація, досягнення певного успіху.

Таким чином, інтегруючи освітні цілі й мотивацію учнів, можемо сформулювати цілі проєктно-дослідницької діяльності, якими має керуватись учитель:

- спрямованість на формування в учнів вмій діяльнісно-практичного змісту, які потребують практичного застосування теоретичних знань, отриманих на уроці;
- створення умов, що сприяють засвоєнню нових для дитини знань та формуванню власних прийомів навчальної діяльності;
- оволодіння учнями загальними алгоритмами розв'язання практичних завдань на прикладі ознайомлення з проєктною діяльністю;
- підтримка та розвиток індивідуальних схильностей, здатностей, інтересів, пізнавальних траєкторій, самостійності та ініціативності учнів;
- створення умов для досягнення успіху учнями.

З метою реалізації теоретичної моделі застосування проєктної технології у початковій школі, нами був розроблений та впроваджений у практику проєкт «Внутрішня будова тіла людини» у 2 класі Глухівської ЗОШ І–ІІІ ст. № 3. Проєкт складався з ряду етапів.

1. Занурення у проєкт (рис. 1)

Короткий, але дуже важливий етап, протягом якого вчитель пробуджує зацікавленість учнів до проєкту, окреслюючи проблемне поле, формулюючи проблему проєкту. Це були такі запитання: Чи завжди ви можете чітко розказати, де у вас знаходиться серце, шлунок, печінка? Що таке скелет? Якщо ви потрапите на прийом до лікаря, чи зможете чітко розказати, що вас непокоїть? Ви хочете розуміти, що саме говорить лікар про ваше здоров'я? та ін. У результаті проблематизації формується мета та завдання проєкту. У нашому випадку учням було запропоновано виконання роботи у групах. У кожній групі вони обговорили з якою метою можна виконати цей проєкт, що для цього потрібно (послухати вчителя, переглянути малюнки, проспостерігати, як використовуються аплікаційні моделі, і т.д.). Реалізація мети проєкту також була обговорена в групах та колективно. Учні дійшли висновку, що завданнями проєкту буде опанування знань про внутрішню будову людини та вмій ілюструвати свої знання роботою з аплікаційними моделями.

Рис. 1. Етап занурення у проєкт

2. Організація діяльності учнів.

На даному етапі відбулося ознайомлення кожної групи з їхньою частиною роботи (рис. 2).

Рис. 2. Етап організації діяльності учнів

3. Здійснення діяльності.

На цьому етапі вчитель виконує роль консультанта та спостерігача за діяльністю учнів, спрямовує їхню роботу та підбадьорює дітей (рис. 3).

Рис. 3. Етап здійснення діяльності

4. Презентація продукту проєктної діяльності.

Репрезентуючи результати своєї діяльності, школярі детально розповідали про свої дослідження будови тіла людини, про помилки під час виконання своїх завдань, про ідеї, які були підтримані, або не підтримані учасниками групи, яким був перебіг роботи, чи задоволені вони результатом (рис. 4).

Оскільки проєктна діяльність може бути й позаурочною, або урочний проєкт може продовжуватись і після уроку, ми також розробили своєрідну пам'ятку для батьків, тому що більшість з них сприймає проєктну діяльність як додаткове навантаження для дитини або власну діяльність.

Рис. 4. Етап репрезентації продукту проектної діяльності

Пам'ятка для батьків

Якщо ваша дитина бере участь у виконанні проекту, пам'ятайте, що: проект – це самостійна діяльність учня, але завдання батьків – знати сутність цієї діяльності, її етапи, вимоги до процесу та результату виконання, щоб бути готовими до допомоги дитині, якщо вона за нею звернеться. Ви можете бути джерелом інформації та ідей, але впровадження й розроблена продукту проекту – праця дитини. Спостерігайте за нею, підтримуйте її, радійте разом успіхам!

Висновки. Наше дослідження показало беззаперечну ефективність проектно-дослідницької технології порівняно з традиційними методичними підходами до навчання. Після кількох уроків учні вільно, за допомогою аплікаційних моделей відтворювали розміщення внутрішніх органів людини та будову її скелета.

Таким чином, запит на ключові компетентності як результат освіти надає нового сенсу зазначеній педагогічній технології. Упровадження проектної технології дає можливість учителю сформулювати педагогічну ситуацію, в якій учень формулює мету й досягає її, задіюючи власні та зовнішні ресурси. Іншими словами, це ситуація практичної діяльності учнів. Саме в ній формуються та проявляються ключові компетентності.

Перспективи подальших розвідок. Дослідження впливу проектної діяльності на формування окремих якостей особистості, які розвиваються тільки в діяльності й не можуть засвоюватись вербально. Передусім це стосується групової діяльності в процесі виконання проекту. До таких якостей можна віднести вміння працювати в колективі, брати на себе відповідальність за обране рішення, аналізувати результати власної та групової діяльності. Також важливою є здатність відчувати себе членом команди, підкоряти свій темперамент, характер інтересам спільної справи.

Список використаної літератури

1. Ананьев Б. Т. Человек как предмет познания. Ленинград: Изд-во. Ленинградского университета, 1968. 339 с.
2. Беліменко Л. Актуальність та значущість проектної діяльності. *Початкова школа*. 2011. № 6.
3. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання *Початкова школа*. 2013. № 10. С. 1-4.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. СПб.: Союз, 1997. 96 с.
5. Демченко О. П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами. URL: <http://vuzlib.com/content/view/204/84/> (дата звернення 12.01. 2020 р.)
6. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. К.: Грамота, 2012. 504 с.
7. Тест творчого мислення П. Торренса. Інструкція. Обробка результатів. URL: <https://dytpsyholog.com/2015/07/01/%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82-%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%>

D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF-%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%81/ (дата звернення 12.12.2019 р)

8. Цимбалару А. Педагогічний проект у структурі початкового навчання *Початкова школа*. 2011. № 4.
9. Fried-Booth D. L. (1994). Project work. Oxford university Press. 90 p.
10. Gorodetskaya L. (1998). Project world V English. № 15. p. 5.
11. Guilford J. P. (1975) Creativity: a quarter century of progress. *Perspectives in Creativity*. Chicago : Aidme. P. 37–59.
12. Torrance E. P. (1963) Education and Creative Potential. Minneapolis: University of Minnesota Press. 167 p.

DESIGN-RESEARCH TECHNOLOGY AS A MEANS OF DEVELOPING THE CREATIVE POTENTIAL OF PRIMARY CLASS PUPILS IN THE EDUCATIONAL ACTIVITY OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Lutsenko Olena

assistant department of theory and methods of natural science teaching
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Havrylenko Tetiana

primary school teacher of the 1st category
Hlukhiv School of General Education of I-III degrees № 3 of the Hlukhiv Town Council of Sumy region

Kmets Alla

assistant department of theory and methods of natural science teaching
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The article analyzes the fact that in the process of learning a person not only acquires a variety of knowledge, skills and skills, but also must be given the opportunity for self-realization, that is, to show their creative abilities. Therefore, there is a need to look for new educational technologies that contribute to managing the development and self-development of students' creative potential, as well as increased attention to the development of students as creative personalities during their studies at school. In this regard, in the modern world the problem of organizing active cognitive activity of students, which contributes to the accumulation of their creative experience. Misunderstanding by teachers the terms «project activity» and «project» leads to the same misunderstanding of these terms by students.*

Meanwhile, the problem of involving students in project activity from the first steps in today's elementary school is extremely urgent.

However, in the pedagogical and methodical literature we have not revealed the study of the peculiarities, conditions and methods of organizing project-research activities of elementary students, which ensure the development and realization of their creative potential, especially in the study of subjects of the natural cycle, in particular the subject «I am exploring the world».

*All of the above defined the **purpose of the article**: to identify methodological conditions for the development of students' creative potential based on the use of project research activities in teaching.*

Methods. *Psychological and educational literature analysis, analogy, induction and deduction.*

Results. *In order to realize the theoretical model of the application of project technology in elementary school, we developed and put into practice the project «Internal structure of the human body» in the 2nd class of Hlukhiv School of General Education of I-III degrees № 3. The project consisted of a number of stages.*

1. Dive into the project.

A short but very important stage during which the teacher awakens the students' interest in the project, outlining the problem area, formulating the problem of the project. These have been questions such as: Can you always tell clearly where your heart, stomach, and liver are? What is a skeleton? If you go to the doctor's office, will you be able to clearly state that you are worried? Do you want to understand what your doctor says about your health? etc. As a result of problematization, the purpose and objectives of the project are formulated.

2. Organization of students' activities.

At this stage, each group is introduced into their work.

3. Implementation of activities.

At this stage, the teacher acts as a counselor and observer of the students' activities, directs their work and encourages the children.

4. Presentation of the project activity product.

Presenting the results of their activities, the students speak in details about their studies of the human body structure, mistakes in the presenting of their tasks, ideas that can be supported or not supported by the participants of the group, the course of work, whether they have been satisfied with the result.

Conclusion. *Our research has shown the undeniable effectiveness of project research technology compared to traditional methodological approaches to learning. After several lessons, the students were able to reproduce freely, using application models, the placement of person's internal organs. Thus, the request for key competences as a result of education gives new meaning to the mentioned pedagogical technology. The introduction of project technology enables the teacher to form a pedagogical situation in which the student formulates the goal and achieves it, using his internal and external resources. In other words, it is a situation of students' practical activity. This is where key competences are formed and manifested.*

Key words: *project, students, elementary school, technology, method, meta-subjects.*

References

1. Anan'ev B.T.(1968) Chelovek kak predmet poznaniya. Leningrad: Leningradskogo unyversyteta [in Russia].
2. Belimenko L.(2011) Aktual'nist' ta znachuschist' proektnoi diial'nosti. Pochatkova shkola [in Ukrainian].
3. Bod'ko L.(2013) Metod proektiv iak zasib realizatsii osobystisno oriientovanoho navchannia *Pochatkova shkola. №10. C. 1-4* [in Ukrainian].
4. Vyhotskyj L.S. (1997) Voobrazhenye y tvorchestvo v detskom vozraste. SPb.: Soiuz. [in Russia].
5. Demchenko O.P. Problemy vykorystannia proektnoi tekhnologii u navchal'no-vykhovnij roboti z molodshymy shkoliaramy URL: <http://vuzlib.tsom/tsontent/viev/204/84/> [in Ukrainian].
6. Savchenko O.Ya.(2012) Dydaktyka pochatkovoї osvity: pidruchnyk. K.: Hramota [in Ukrainian].
7. Test tvorchoho myslennia P. Torrensa. Instruksiiia. Obrobka rezul'tativ. URL: <https://dytpsyholog.com/2015/07/01/%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82-%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF-%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%81/> [in Ukrainian].
8. Tsybalaru A. (2011) Pedahohichnyj proekt u strukturi pochatkovoho navchannia *Pochatkova shkola.* [in Ukrainian].
9. Fried-Booth D.L (1994). Project work. Oxford university Press.
10. Gorodetskaya L. (1998) Project worloV Erilgish №15. p5.
11. Guilford J.P. (1975) Creativity: a quarter century of progress. *Perspectives in Creativity. Chicago : Aidm.* P. 37–59.
12. Torrance E.P.(1963) Education and Creative Potential. University of Minnesota Press.

ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

Луценко Елена Ивановна

ассистент кафедры теории и методики преподавания естественных дисциплин
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

Гавриленко Татьяна Ивановна

учитель начальных классов I категории

Глуховская общеобразовательная школы I-III ступеней № 3 Глуховского городского совета Сумской области

Кмец Алла Николаевна

ассистент кафедры теории и методики преподавания естественных дисциплин
Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

В статье проанализированы особенности проектно-исследовательской деятельности учащихся начальных классов. Определено, что существует проблема организации активной познавательной деятельности учащихся. Также отмечено, что приоритетом является формирование у младших школьников метапредметных результатов, которые представляют собой универсальные учебные действия – познавательные, регулятивные, коммуникативные. Уровень усвоения универсальных учебных действий обеспечивает в значительной степени успешность обучения на следующих уровнях образования. Проведенное нами исследование показало подавляющую проектно-исследовательской технологии по сравнению с традиционными методическими подходами к обучению. Таким образом, запрос на ключевые компетентности как результат образования предоставляет новый смысл указанной педагогической технологии. Внедрение проектной технологии дает возможность учителю сформировать педагогическую ситуацию, в которой ученик формулирует цель и достигает ее, задействуя собственные и внешние ресурсы.

Ключевые слова: *проект, ученики, начальная школа, технологии, метод, метапредметный.*

Отримано редакцією 20.01.2020 р.